

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **101132** (13) **U**
(51) МПК (2015.01)
G01N 33/48 (2006.01)
A61K 31/00

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: u 2015 02617	(72) Винахідник(и): Шалімова Анна Сергіївна (UA)
(22) Дата подання заявки: 23.03.2015	(73) Власник(и): ХАРКІВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ,
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 25.08.2015	вул. Корчагінців, 58, м. Харків, 61176 (UA)
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 25.08.2015, Бюл.№ 16	

(54) СПОСІБ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ З ГІПЕРТОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ І СУПУТНІМ ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ 2 ТИПУ

(57) Реферат:

Спосіб диференційованого лікування пацієнтів з гіпертонічною хворобою і супутнім цукровим діабетом 2 типу включає дослідження поліморфізму гена AGTR1. Пацієнтам з ГХ II стадії, 2 ступеня і ЦД 2т, середньої тяжкості в стані субкомпенсації визначають А1166С поліморфізм гена AGTR1. При визначенні генотипу (А/С + С/С) призначають сартан (телмісартан), при генотипі А/А призначають або інгібітор ангіотензин-перетворюючого ферменту (ІАПФ) (раміприл), або сартан (телмісартан).

UA 101132 U

Корисна модель належить до галузі медицини і може бути використана у терапії, кардіології, ендокринології для призначення диференційованої терапії при коморбідній патології - гіпертонічній хворобі та цукровому діабеті 2 типу.

Цукровий діабет 2 типу (ЦД 2т) розглядається як один із головних незалежних факторів ризику серцево-судинної патології при гіпертонічній хворобі (ГХ) [Діабет и кардиоваскулярная медицина: эпидемиологические, молекулярные аспекты и влияние окружающей среды / И. Зиммет, В. Байлес Керр, К. Уалдер и др. // Діабет і серце. - 2009. - № 1 (127) січень-лютий. - С. 49-55]. Доведено, що ГХ і ЦД 2т мають багато спільних патогенетичних механізмів, які призводять до прогресування захворювань і розвитку ускладнень [Майоров А.Ю. Инсулинорезистентность в патогенезе сахарного диабета 2 типа / А.Ю. Майоров // Сахарный диабет. - 2011. - № 1. - С. 35-43; Недогода С.В. Ожирение и артериальная гипертензия: теория и практика выбора оптимального гипотензивного препарата / С.В. Недогода. - М., 2012. - 80 с.].

За даними дослідників, ГХ розглядається як мультифакторне захворювання, провідне місце у патогенезі якого належить активації ренін-ангіотензин-альдостеронової системи (РААС), центральною ланкою якої є ангіотензин II (AT-II) [Grundy S.M. Multiplex cardiovascular risk factor / S.M. Grundy // J. Clin. Endocrinol. metab. - 2007. - Vol. 92. - P. 399-404; Дзяк Г.В. Генотипические "ансамбли" полиморфных маркеров генов ренин-ангиотензивной системы у больных с гипертонической болезнью / Г.В. Дзяк, Т.В. Колесник // Український кардіологічний журнал. - 2008. - № 2. - С. 37-43]. Спадкові фактори ризику є найбільш значущими серед предикторів ГХ, визначаючи розвиток, перебіг і прогноз захворювання. У ряді досліджень встановлено, що поліморфізм генів здійснює більший вплив на перебіг і ускладнення ГХ, ніж на її розвиток [Genotype-phenotype analysis of angiotensinogen polymorphisms and essential hypertension: the importance of haplotypes / W.S. Watkins, S.C. Hunt, G.H. Williams [et al.] // J. Hypertens. - 2010. - Vol. 28 (1). - P. 65-75].

На сьогодні залишаються дискутованими та активно вивчаються деякі положення відносно експресії і поліморфізму різних генів ГХ та їх зв'язку з рівнем артеріального тиску (АТ), ступенем ураження основних органів-мішеней - серця, нирок, судин головного мозку [Genetic factors in hypertension. Angiotensin-converting enzyme polymorphism / D. Czarnecka, K. Kawecka-Jaszcz, K. Stolarz [et al.] // Kardiologia Pol. - 2004. - Vol. 61. - № 7. - P. 1-10; Вплив спадкових факторів на наявність і вираженість компонентів метаболічного синдрому у хворих з артеріальною гіпертензією / В.А. Чернишов, І.І. Єрмакович, С.В. Белозьорова [та інш.] // Український кардіологічний журнал. - 2006. - № 4. - С. 27-32].

Дослідження останніх років показали, що причиною схильності до АГ можуть стати мутаційні алелі гена рецептора AT-II 1 типу (AGTR1) [Association of 77 polymorphisms in 52 candidate genes with blood pressure progression and incident hypertension: the Women's Genome Health Study / D. Conen, S. Cheng, L.L. Steiner [et al.] // J. Hypertens. - 2009. - Vol. 27 (3). - P. 476-483]. AT-II є одним з найпотужніших вазоконстрикторів, що визначає його роль у патогенезі АГ. Зміни експресії або структури AGTR1 за рахунок поліморфізму його гена можуть призводити до змін у регуляції судинного тонуусу або проліферації елементів судинної стінки, тому ген AGTR1 розглядається як один з генів-кандидатів, пов'язаних з патологією серцево-судинної системи [Shimamoto K. Metabolic syndrome / K. Shimamoto, T. Miura // Nippon Rinso. - 2009. - Vol. 67 (4). - P. 771-776; Genotype-phenotype analysis of angiotensinogen polymorphisms and essential hypertension: the importance of haplotypes / W.S. Watkins, S.C. Hunt, G.H. Williams [et al.] // J. Hypertens. - 2010. - Vol. 28 (1). - P. 65-75].

Враховуючи багатоконпонентність порушень при ГХ у сполученні з ЦД 2т, активна увага дослідників приділяється медикаментозній стратегії ведення хворих із зазначеною коморбідністю. Антигіпертензивні препарати, що призначаються пацієнтам з ЦД 2т, повинні мати високу ефективність в зниженні АТ при мінімальній кількості побічних ефектів, не порушувати вуглеводний і ліпідний обміни, володіти органопротекторними властивостями [Ong H.T. Are angiotensin converting enzyme inhibitors and angiotensin receptor blockers especially useful for cardiovascular protection? / H.T. Ong // Journal of the American Board of Family Medicine. - 2009. - Vol. 22 (6). - P. 686-697; Журавлева Л.В. Медикаментозная терапия артериальной гипертензии у больных с сопутствующей патологией / Л.В. Журавлева, Е.М. Кривоносова, Н.Н. Котовщикова // Экспериментальная і клінічна медицина. - 2009. - № 2. - С. 82-88]. Саме інгібітори ангіотензин-перетворюючого ферменту (ІАПФ) рекомендовані як препарати першої лінії у пацієнтів з ЦД 2т і ГХ [23]. ІАПФ здатні відновлювати нейрогуморальну регуляцію в організмі через вплив на РААС, симпатoadреналову і калікреїнкінінову системи, а також позитивно впливають на функціональний стан ендотелію [44, 49].

До препаратів, що впливають на іншу ланку РААС, відносяться антагоністи рецепторів AT-II (сартани), які, подібно до ІАПФ, окрім антигіпертензивної, мають також кардіо- та

ренопротекторну дію [Современная терапия сахарного диабета 2 типа с использованием фармакоэкономического анализа / Н.А. Кравчун, Ю.И. Караченцев, А.В. Казаков [и др.] // Проблемы эндокринной патологии. -2011. - № 3. -С. 5-10; 2013 ESH/ESC Guidelines for the management of arterial hypertension // European Heart Journal. - Vol. 34. -Issue 28. -P. 2159-2219].

5 Сартани покращують ліпідно-гормональний баланс жирової тканини та можуть підвищувати концентрацію циркулюючого адипонектину [Сиренко Ю.Н. Гипертоническая болезнь и артериальные гипертензии / Ю.Н. Сиренко. - К.: Заславский О.Ю., 2011. -287 с.; Недогода С.В. Ожирение и артериальная гипертония: теория и практика выбора оптимального гипотензивного препарата / С.В. Недогода. -М., 2012. - 80 с.]. Крім того, встановлено, що усі представники сартанів, блокуючи ефекти АТ-II, позитивно впливають на параметри інсулінорезистентності, що є дуже важливим для пацієнтів з ГХ і ЦД 2 типу [Маньковский Б.Н. Новое руководство по лечению сахарного диабета 2 типа - что изменилось, в чем значение для клинической практики? / Б.Н. Маньковский // Диабет. Ожирение. Метаболический синдром. -2012. - № 1. -С. 31-36].

15 Таким чином, враховуючи важливу роль генетичних порушень у розвитку коморбідної патології, важливим аспектом є розробка диференційованого лікування пацієнтам з ГХ і ЦД 2т з урахуванням генетичного поліморфізму.

Найближчим аналогом є спосіб фармакогенетичного підбору лікування гіпертонічної хвороби, який дозволяє оцінити ефективність призначення сартанів (кандесартану) на підставі визначення поліморфізму гена AGTR1 у пацієнтів з ГХ [Пат. 16183 Україна, МПК (2006), А61К 31/00. Спосіб фармакогенетичного підбору лікування гіпертонічної хвороби].

Даний спосіб лікування пацієнтів з ГХ є найбільш близьким до того, що заявляється, за технічною суттю та результатом, який може бути досягнутим, тому його обрано за прототип.

25 Спільними ознаками найближчого аналога і корисної моделі, є оцінка ефективності лікування на підставі визначення поліморфізму гена AGTR1.

Основним недоліком найближчого аналога є те, що в ньому оцінюється вплив поліморфізму гена AGTR1 лише на вибір дози кандесартану, тоді як залишається невизначеним, яким чином зазначений поліморфізм впливає на ефективність призначення ІАПФ і сартанів. Крім того, найближчий аналог передбачений для застосування у пацієнтів з ГХ, тоді як корисна модель, 30 що заявляється, застосовуватиметься у пацієнтів з коморбідною патологією - ГХ і ЦД 2т.

В основу корисної моделі поставлено задачу удосконалення способу диференційованого лікування пацієнтів з гіпертонічною хворобою і супутнім цукровим діабетом 2 типу, в якому за рахунок визначення поліморфізму гена AGTR1, досягається можливість визначення ефективного препарату.

35 Поставлена задача вирішується в способі диференційованого лікування пацієнтів з гіпертонічною хворобою і супутнім цукровим діабетом 2 типу, який здійснюють шляхом дослідження поліморфізму гена AGTR1, згідно з корисною моделлю, пацієнтам з ГХ II стадії, 2 ступеня і ЦД 2т, середньої тяжкості в стані субкомпенсації визначають А1166С поліморфізм гена AGTR1, і при визначенні генотипу (A/C + C/C) призначають сартан (телмісартан), при 40 генотипі A/A призначають або інгібітор ангіотензин-перетворюючого ферменту (ІАПФ) (раміприл), або сартан (телмісартан).

У пацієнтів з ГХ і супутнім ЦД 2т, наявність того чи іншого варіанту поліморфізму гена AGTR1 впливає на ефективність призначення ІАПФ і сартанів. Сартан (телмісартан) в більшій мірі впливає на динаміку антропометричних показників порівняно з ІАПФ (раміприлом). При 45 генотипі A/A відсутня достовірна різниця в ефективності призначення пацієнтам ІАПФ або сартану із зазначеною коморбідністю.

Спосіб, що заявляється, виконують наступним чином.

Хворим з ГХ II стадії, 2 ступеня і супутнім ЦД 2т, середньої тяжкості в стані субкомпенсації додатково до загальноклінічного дослідження проводять визначення А1166С поліморфізму гена AGTR1 у периферичній крові при проведенні полімерної ланцюгової реакції з наступним гідролізом продуктів ампліфікації рестрикційними ендонуклеазами. Визначають 3 варіанти генотипів гена AGTR1: A/A, A/C і C/C.

За наявності у пацієнтів генотипу (A/C + C/C) слід віддавати перевагу сартану (телмісартану), який в більшій мірі впливає на динаміку антропометричних показників порівняно з ІАПФ (раміприлом). При генотипі A/A відсутня достовірна різниця в ефективності призначення ІАПФ або сартану пацієнтам із зазначеною коморбідністю.

Всі пацієнти отримують комбінацію метформіну і гліклазиду, аторвастатин і ацетилсаліцилову кислоту. В якості антигіпертензивної терапії пацієнтам призначається комбінація ІАПФ (раміприлу) і тiazидоподібного діуретика (індапаміду), або комбінація сартану

(телмісартану) та індапаміду. Ефективність лікування оцінюється через 6 місяців після призначення того чи іншого варіанту терапії.

Ефективність способу ілюструє приклад:

На кафедрі терапії та нефрології Харківської медичної академії післядипломної освіти обстежено 151 пацієнта з ГХ II стадії, 2 ступеня та ЦД 2т середньої важкості, субкомпенсованим у віці 40-60 років. Пацієнти були поділені на 2 групи: група 1 (75 пацієнтів) у комплексній терапії отримувала ІАПФ раміприл у комбінації з індапамідом, а група 2 (76 пацієнтів) - телмісартан у комбінації з індапамідом. Обидві групи були співставлені за віком, статтю, стадією і ступенем ГХ, ступенем компенсації ЦД 2т. Контрольна група складалася з 20 практично здорових осіб, у яких ГХ і ЦД 2т виключені на підставі комплексу клініко-інструментальних обстежень.

Комплексна обробка даних проводилася за допомогою факторного аналізу методом головних компонент. У результаті була введена нова похідна характеристика - відносна відхилення показників від норми. Весь масив даних був компактно представлений у вигляді трьох мета-змінних: біохімічних, антропометричних та ехокардіографічних відхилень від норми. Шляхом двофакторного аналізу MANOVA одночасно оцінювався вплив вибору терапевтичної стратегії і варіант генотипу AGTR1 на ефективність терапії за трьома блоками показників.

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що у пацієнтів з генотипом A/A за всіма трьома мета-показниками була відсутня достовірна різниця у виборі терапевтичної стратегії - призначенні ІАПФ або сартана (таблиця).

Таблиця

Порівняльна оцінка ефективності лікування в групах дослідження

Терапевтичний ефект за фактором:	Групи порівняння		Статистична значущість різниць
	група 1 генотип A/C + C/C, n=27	група 2 генотип A/C + C/C, n=27	
біохімічний	25,131±0,267	24,788±0,421	
ехокардіографічний	4,590±0,349	3,482±0,451	
антропометричний	16,542±0,386	17,882±0,319	p<0,01
	група 1 генотип A/A, n=48	група 2 генотип A/A, n=49	
біохімічний	23,153±0,250	22,402±0,400	
ехокардіографічний	4,400±0,297	3,753±0,284	
антропометричний	12,807±0,292	12,055±0,293	

У той же час, у пацієнтів з генотипом (A/C + C/C) сартани в більшій мірі впливали на динаміку антропометричних показників (систоличний, діастолічний і пульсовий АТ, індекс маси тіла), ніж ІАПФ ($F=17,882\pm0,319$ і $F=16,542\pm0,386$ відповідно, $p<0,01$).

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про те, що у пацієнтів з ГХ і ЦД 2т при наявності генотипу (A/C + C/C) гена AGTR1 сартан (телмісартан) більш ефективний за антропометричним мета-показником порівняно з ІАПФ (раміприлом).

Запропонована корисна модель дозволяє практичному лікарю більш диференційовано підходити до вибору терапевтичної стратегії - призначення ІАПФ або сартану пацієнтам з ГХ і ЦД 2т, що має суттєве значення у подальшому перебігу зазначеної коморбідної патології.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

Спосіб диференційованого лікування пацієнтів з гіпертонічною хворобою і супутнім цукровим діабетом 2 типу, що включає дослідження поліморфізму гена AGTR1, який **відрізняється** тим, що пацієнтам з ГХ II стадії, 2 ступеня і ЦД 2т, середньої тяжкості в стані субкомпенсації визначають A1166C поліморфізм гена AGTR1, і при визначенні генотипу (A/C + C/C) призначають сартан (телмісартан), при генотипі A/A призначають або інгібітор ангіотензин-перетворюючого ферменту (ІАПФ) (раміприл), або сартан (телмісартан).

Комп'ютерна верстка Л. Литвиненко

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Василя Липківського, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут інтелектуальної власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601